

ÜLKELERİN KENDİ KRİPTO PARALARINI ÜRETME GİRİŞİMLERİ İLE BU GİRİŞİMLERİN KRİPTO PARALARIN GELECEĞİNE ETKİSİ

THE ATTEMPTS OF COUNTRIES TO PRODUCE THEIR OWN CRYPTOCURRENCIES AND THE EFFECT OF THESE ATTEMPTS TO THE FUTURE OF ALL CRYPTOCURRENCIES

ПОПЫТКИ СТРАН ПРОИЗВОДИТ СОБСТВЕННЫЕ КРИПТО МОНЕТЫ И ВЛИЯНИЕ ЭТОЙ МЕРОПРИЯТИИ НА БУДУЩЕЕ КРИПТОВАЛЮТ

Onur YILMAZER*

ÖZ

Blokzincir teknolojisinin ve kripto paraların gelecekte çok daha büyük bir öneme sahip olacağını anlaşılmaması, dünya para piyasasına hakim olan ülkelerin bu teknolojiye olan ilgisini artırmış ve kripto paralar üzerine yoğunlaşmalarına sebep olmuştur. Başlarda kripto para teknolojisi olarak tanımlanan blockchain teknolojisinin, güvenlik ve kullanılabilirlik açısından çağın tüm gereksinimlerini karşıladığının deneyimlenmesi, eğitim, ticaret, bankacılık, lojistik gibi birçok alanda bu teknolojiye olan ilgiyi artırmıştır. Ülkeler, blockchaine karşı olumlu bir politika izleyerek bu alanda birçok yenilikçi projenin çalışmalarına başlamalarına rağmen kripto paralarla alakalı gözle görülür bir ilerleme kaydedememişlerdir. Öte yandan, insanların kripto paraya bakış açılarının olumlu olması sebebiyle birçok ülke kripto paralara karşı kısıtlayıcı tedbirler de uygulamamıştır. Fakat, piyasada halihazırda kullanılan kripto paraların merkezi olmayan doğası ve hukuki anlamda oluşan sorunların çözümsüz kalması, bu ülkeleri kendi kripto para birimlerini üretmeye yöneltmiştir. Ülkelerin kendi kripto paralarını üretmeye başlamaları, şu anda piyasada olan tüm kripto para birimlerinin hakimiyetine karşı yapılmış stratejik bir hamledir. Ancak, yapılan bu hamle bahse konu ülkelerin mevcut hukuk kuralları ve kripto paraların bağımsızlık içeren doğasıyla çelişmektedir. Bazı ülkeler blockchain teknolojisi ve kripto para alanında öncü olmak için çalışmalarını hızla sürdürürken, bazıları daha ağır adımlarla ilerlemektedir. Bakış açıları ve hızları ne olursa olsun, ülkelerin bu devrim niteliğindeki teknolojiye karşı hukuki düzenlemelerini yapması gerekmektedir. Bu çalışmada, ülkelerin kendi kripto para birimleri üzerine halihazırda gerçekleştirdikleri ve gerçekleştirmeyi

* ORCID: [0000-0001-6279-5679](https://orcid.org/0000-0001-6279-5679) İstanbul Ticaret Üniversitesi Uluslararası Ticaret ve Avrupa Birliği Hukuku Yüksek Lisans Öğrencisi, onur_yilmazer@hotmail.com

Ülkelerin Kendi Kripto Paralarını Üretme Girişimleri İle Bu Girişimlerin Kripto...

planladıkları operasyonların, kripto paraların geleceğine hukuki anlamda nasıl etki edebileceği incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Bitcoin, Kripto Paralar ile Ticaret, Kripto Para Hukuku, Altcoin, Blockzincir

ABSTRACT

Understanding that blockchain technology and cryptocurrencies will have a much greater importance in the future has increased the interest of the countries that dominate the world money market in this technology and have made them focus on cryptocurrencies. The experience that blockchain technology, which was originally defined as crypto money technology, meets all the requirements of the age in terms of security and usability, has increased the interest in this technology in many areas such as education, trade, banking and logistics. Although countries have followed a positive policy against blockchain and started working on many innovative projects in this field, they have not made any noticeable progress regarding cryptocurrencies. On the other hand, many countries have not implemented restrictive measures against cryptocurrencies due to the positive perspectives of people on cryptocurrencies. However, the decentralized nature of the cryptocurrencies currently used in the market and the unresolved legal problems have led these countries to produce their own crypto currencies. Countries starting to produce their own cryptocurrencies are a strategic move against the dominance of all cryptocurrencies currently in the market. However, this move contradicts the current legal rules of the aforementioned countries and the independent nature of cryptocurrencies. While some countries are rapidly working to become a pioneer in the field of blockchain technology and crypto money, some are taking slower steps. Regardless of their perspectives and speeds, countries need to make legal regulations against this revolutionary technology. In this study, it is examined that how the operations that countries have already carried out and planned on their own cryptocurrencies can legally affect the future of crypto currencies.

Keywords: Cryptocurrency, Bitcoin, Trade with Cryptocurrency, Cryptocurrency Law, Altcoin, Blockchain

АННОТАЦИЯ

Понимание того, что технология блокчейн и криптовалюты будут иметь гораздо большее значение в будущем, повысило интерес к этой технологии стран, доминирующих на мировом денежном рынке и заставило их сосредоточиться на криптовалютах. Испытывая эту технологию блокчейн, которая изначально была определена как технология криптовалютных денег, было установлено, что она отвечает всем требованиям эпохи с точки зрения безопасности и удобства использования. Всё это повысило интерес к этой технологии во многих областях, таких как образование, торговля, банковское дело и логистика.

Хотя страны проводили позитивную политику в отношении блокчейна и начали работать над многими инновационными проектами в этой области, но всё таки они не добились заметного прогресса в отношении криптовалют. С другой стороны, многие страны не ввели ограничительные меры против криптовалют из-за положительного отношения людей к криптовалютам.

Однако, децентрализованный характер криптовалют, используемых в настоящее время на рынке и нерешение юридических проблем заставили эти страны производить свои собственные криптовалюты. Страны, производя свои собственные

криптовалюты. предприняли стратегический шаг против доминирования всех криптовалют, присутствующих в настоящее время на рынке.

Однако, этот шаг противоречит существующим правовым нормам вышеупомянутых стран и независимому характеру криптовалют. В то время, как некоторые страны стремительно работают над тем, чтобы стать пионерами в области технологии блокчейн и криптовалюты, некоторые предприниматели делают более медленные шаги. Независимо от перспектив и скорости, странам необходимо принять правовые нормы по поводу этой революционной технологии. В нижеследующем исследовании рассматриваются операции, которые уже осуществили некоторые государства и что эти государства планируют проводить со своими собственными криптовалютами и как они могут юридически повлиять на будущее криптовалют.

Ключевые слова: крипто-деньги, биткойн, торговля криптовалютами деньгами, закон о криптовалютах, альткойн, блокчейн.

1. GİRİŞ

Blockchain teknolojisini kullanan kripto paraların, gündemde daha sık yer almaya başlamasının ve küresel çapta yaygınlaşmasının ardından, illegal alışveriş ve illegal ticarete kullanıldıkları belirtilerek önü kesilmeye çalışılmıştır. Ancak, tüm bu karşı koyma çabalarına rağmen kripto paraların bilinirliği ve kullanımı daha da artmıştır. Kripto paraların bazen karlı bir yatırım bazen de ticarete kolaylık sağlayan bir araç olarak görülmesi insanları kripto parayı kullanmaya yöneltmiştir. Bunlardan en yoğun olarak kullanılan ve işlem hacmi en fazla olan, aynı zamanda herhangi bir merkez ve aracı kuruluştan bağımsız olarak para transferine imkân sağlayan “bitcoin” para birimidir (Yüksel, 2015). Kripto paraların alt yapısını oluşturan blockchain teknolojisinin daha net anlaşılması ve dünyanın elektronik ortama kayması da bu teknolojinin dünya için ne kadar gerekli olduğunu göstermiştir. Gelişen olaylar, ülkelerin bu teknolojiyi dışlamak yerine ona adapte olmak ve onu geliştirmek için çalışmalarına başlamalarına sebep olmuştur. Blockchain teknolojisi, kripto paralar ile gündeme geldiği için başlarda sadece kripto para teknolojisi olarak görülse de yüksek güvenlikli yapısından dolayı günümüzde bankacılıktan ticaret ve lojistik sektörüne kadar birçok alanda kullanılmaya başlanmıştır.

Blockchain’in yüksek güvenlikli ve kullanıcıyı koruyucu yapısı, teknoloji dünyasında faydalı olarak görülse de bazı ülkeler bu yapının kripto paralar ile kötü amaçlı olarak kullanıldığını düşünmektedir. Kripto paraların 2008 yılında bitcoin’le beraber yükselişe geçmesinin ardından, bunlara ilişkin hukuki bir boşluğun olduğu görülmüştür. Başlarda kripto paraları tam olarak anlayamayan ve bu sebepten işleyişine karışmayan ülkeler, oluşan mağduriyetler ve açılan davalar sebebiyle hukuki olarak çıkmaza girmiştir. Tüm bunların sonucunda bazı ülkeler kripto paraları yasaklarken bazıları da kullanımını serbest bırakmış ancak hukuki hak arayışlarının sonuç vermeyeceğini açık bir dille belirtmiştir. Rusya’daki gerçek kişi ve tüzel kişiler, kripto para sahipliklerini ve bunlar ile yapılan işlemleri yasal kanallardan beyan ettikleri takdirde, oluşabilecek problemlerde mahkemelere başvurma imkanına sahip olacaklardır. Aksi takdirde yasal merciler bu gibi talepleri dikkate almama hakkına sahip olacaktır (“Kripto paralar Rusya’da”, 2020).

Ülkelerin Kendi Kripto Paralarını Üretme Girişimleri İle Bu Girişimlerin Kripto...

Kripto paralara ilişkin bir diğer belirsizlik ise, bunların emtia olarak mı, fiat para olarak mı, elektronik evrak/varlık olarak mı yoksa başka bir varlık olarak mı kabul edilecekleri konusunda hem fikir olunamamasıdır. Çünkü kripto paralar, hangi varlık sınıfına konulursa o varlık sınıfının vergilendirilme biçimine ve o varlık sınıfına uygulanan hukuki işlemlere tabi olacaklardır. Tüm bu belirsizliklere ilave olarak, kripto paraların merkeziyetsiz yapısı ve şeffaflık prensibinden dolayı herkese açık olan blockchain teknolojisini kullanması da uygulanacak hukuk kurallarına başka bir boyut kazandırmaktadır. Yapılan işlemlerin herkes tarafından erişilebilmesi, teknoloji açısından olumlu olarak karşılansa da dünyanın önde gelen ülkeleri bu şeffaflığa olumlu bakmamaktadır. Amerikan merkez bankası FED'in başkanı Jerome Powell "*Herkesin ödemelerini bileceğiniz bir kayıt sistemi ABD bağlamında pek de çekici bir şey olmaz. Ama Çin'de bu bir problem değil*" açıklamasıyla şeffaflığa karşı olduklarını belirtmiştir ("ABD'den Kripto Para", 2020).

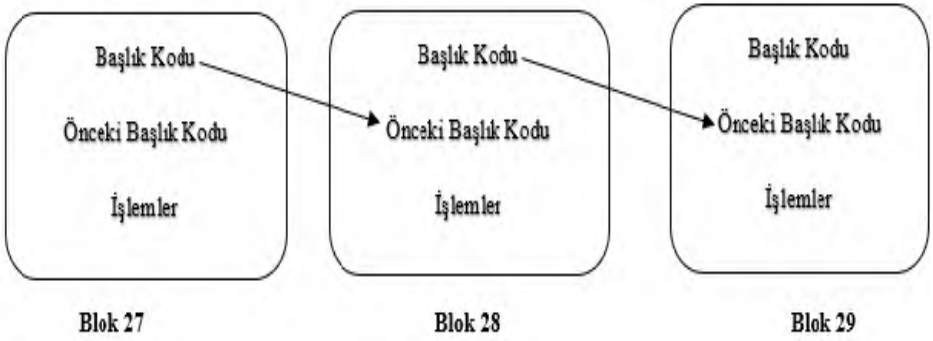
Kripto paraların ülkeler tarafından güvensiz olarak sayılmalarının nedeni merkeziyetsiz yapılarıdır. Ülke paralarının basılması ve dağıtılması o ülkenin kanunlarıyla belirlenmiş olan kurallar çerçevesinde, merkezi sistem kontrolüyle yürütülmektedir. Kripto paraların, sistemin işleyişine hükümetleri ve merkezi kuruluşları karıştırmaya karşı çıkan yapısından dolayı ülke hukuklarında çözümsüzlükler meydana gelmektedir. Birçok ülke blockchain teknolojisine ve kripto paralara sıcak baksa da uyuşmazlıklardan doğabilecek sorunlara hukuki çözümler bulamadıkları için kripto paraların yasallaşmasına pek yanaşmamaktadır. ABD Sermaye Piyasa Kurulu (SEC) Başkanı Jay Clayton, kripto para borsalarının ve ICO faaliyetlerinin herhangi bir yasal düzenlemeye tabi tutulmadığını, yatırımcıların bu alanlara pembe gözlüklerle bakmaktan vazgeçmelerini ve tamamen düzensiz olan bu alanlarda işlem yaparken oldukça dikkatli davranmalarını tavsiye ediyor. Clayton'ın bütün bu açıklamaları kripto paralar ve ICO'lar için olumsuz bir değerlendirme niteliği taşısa da SEC Başkanı, kripto paraların temel aldığı blockchain teknolojisinin dönüştürücü bir etkiye sahip olduğunu ve verimliliği artıracığını da kabul ediyor (Chaparro F., 2017). İngiltere bankası finansal durum sorumlusu Sir Jon Cunliffe, bitcoin'in global ekonomiyi etkileme ihtimalinin olmadığını bunun yanı sıra bitcoin'i bir para birimi olarak kabul etmenin mantıklı olmayacağını belirtmiştir. Aynı zamanda hiçbir merkez bankasının bu sanal parayı desteklemediğine de dikkat çekmiştir (Monaghan, 2017). Tüm bu açıklamalar ve tartışmalar sürerken, ülkeler bir yandan kripto para alımlarına diğer yandan da kendi kripto paralarını üretme çalışmalarına devam ederek sistemden uzak kalmamayı hedeflemektedirler.

2. BLOCKCHAIN VE KRİPTO PARALARIN YAPISI

Kripto paralar alt yapı olarak blockchain teknolojisini kullanmaktadırlar. Blockchain, işlemlerin demokratik ve güvenilir olmasını sağlayan bir teknolojidir. Aynı zamanda, blockchain, defteri kebir olarak adlandırılan bitcoin işlemlerinin kaydedildiği bir defterdir. Aslında bir çeşit veri tabanı denebilir. Uzmanlar, internetin ortaya konmasından bu yana gelen en büyük ikinci teknoloji olduğu

düşüncesindedir (Nebil, 2018: 107,108). Blokzincir güvenliğinden bahsedildiğinde işlemlerin veya kayıtların gizliliği kastedilmiyor. Bilakis; tüm kayıtların bloğun en başından itibaren görülebilmesi yani şeffaflık hedeflenmektedir (Güven ve Şahinöz 2018: 63). Blockchain teknolojisi, tamamıyla şeffaflığa dayanır ve dış müdahaleyi neredeyse sıfıra indirir. Sonsuz bir zincir oluşumu olan blockchain’de, her bir işlem zincire bir halka olarak eklenir ve bu halkaların kontrolü birbirinden bağımsız binlerce bilgisayar tarafından yapılır. Yapılan her işlem bir kod halini alır ve bir önceki kodu doğrulayarak bir halka oluşturur. Zincirin halkalarında yapılmaya çalışılacak herhangi bir değişiklik bağımsız kullanıcılar tarafından kontrol edilerek düzeltilir veya engellenir. Zincir üzerinde geçmişe dönük yapılacak bir değişiklik bütün zincirin yapısını ve doğruluğunu bozar.

Sekil-1. Blockchain’in İşlevi Düzeni

Şekil-1’de görüldüğü gibi, yapılan işlemler sonucu oluşturulan kod (hash kodu) bir sonraki bloğa aktarılarak önceki bloğu doğrular. Birbirini doğrulayan halkalar güvenli bir zincir oluşturur. Kripto paraların en çok işlem gören birimi bitcoin de bu teknolojiyi kullanarak P2P (Peer to Peer) yöntemiyle kişiden kişiye güvenli para aktarımı yapılmasını sağlar. Bitcoin bir aracı olmadan kişiden kişiye ödeme yapmayı mümkün kılan kripto paradır (Güven ve Şahinöz 2018: 30). Kripto paralar, merkezi olmayan dağıtık ağ yapısını kullanırlar.

Sekil-2. Genel Ağ Yapıları

Blockchain’de sistem içerisinde bulunan bilgiler kullanıcılara açık olan bir ağ üzerindeki tüm makinelerde bir kopyası olacak şekilde tutulmaktadır. Böylece,

Ülkelerin Kendi Kripto Paralarını Üretme Girişimleri İle Bu Girişimlerin Kripto...

aracı bir kuruma duyulan ihtiyaç ve buna bağlı olarak oluşan maliyetler ve riskler de ortadan kaldırılmış olmaktadır.

Dolaşımdaki paranın miktarı ve arzı, hangi şekillerde ve ne zaman dolaşıma sokulacağı kripto sistemin kuruluş aşamasında belirlenmektedir. Kripto para sisteminde Merkez Bankası gibi aracı bir kurum ya da kişi bulunmamaktadır (Çakmak, 2019). Kripto paraların merkeziyetsiz ve şeffaf olmaları, onları her ne kadar güvenilir kılsa da bu durum bazı kesimler tarafından merkezi kurumlara ve hükümetlere karşı bir oluşum gibi gösterilmektedir. Bu sebeple ülkeler, kripto para teknolojisine girmek için merkez bankaları aracılığıyla kendi kripto paralarını üretme yoluna gitmektedir. Ülkeler kendi kripto paralarını üreterek merkeziyetsiz yapıyı ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Bu çalışmalar sonucunda kendi kripto parasını üretmeye başlayan ilk ülke Dubai'dir.

3. KRİPTO PARALARIN DÜNÜ, BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

Kripto paraların geçmişi 90'lı yıllarda Digicash'e kadar dayansa da asıl atılımını 2009 yılında bitcoin'lerin piyasaya sürülmesi ile yapmıştır. 2008 yılında Satoshi Nakamoto, yazılımcılara ve gazetecilere sistemi detaylarıyla anlatan bir mail attı. Sistem bazıları tarafından ponzi/dolandırıcılık olarak görülürken başka bir kesim ise uygulamaya geçirilemeyeceğini öne sürdü. Ancak Hal Finney gibi Satoshi'ye inananlar da vardı. Yaptığı projeye inanan Satoshi, 2009 yılında 21 milyon adet bitcoin'i piyasaya sürdü. Bitcoin ilk çıktığında 1 dolar ile 1.309,03 adet bitcoin alınabiliyordu. Günümüzde 1 bitcoin ile yaklaşık 37 bin dolar alınabilmektedir.

Bitcoin'in uygulanabilirliğinin görülmesiyle beraber insanlar yavaş yavaş bitcoin satın almaya başladılar. Bitcoin her ne kadar kendinden söz ettirmeyi başarmış olsa da herhangi bir hukuki dayanağı yoktu. Ancak, bir hukuki dayanağı olmamasına rağmen derin internet diye tabir edilen dünyada sıklıkla kullanılmaya başlanmıştı. Özellikle illegal ürünlerin ticaretinde kullanılmaktaydı. 2011 yılında "Dark Web"de e-ticaret amacıyla kurulan Silk Road (İpek Yolu) isimli internet sitesinde uyuşturucu ticareti, silah alım satımı, kara para aklama operasyonları gibi birçok işlemde bitcoin kullanılmaktaydı (Nebil 2018: 126). 2013 yılında FBI tarafından yapılan operasyonla site kapatıldı ve sitenin kurucusu Ross William Ulbricht tutuklandı. FBI bu operasyonlarda toplamda 177 bin adet bitcoin'e el koydu. Silk Road'un şifreli bir yapıya sahip olması ve Silk Road'taki işlemlerin Bitcoin para birimi üzerinden gerçekleşiyor olması FBI'nin işini oldukça zorlaştırmaktadır. Bu operasyon çerçevesinde el konulan toplam Bitcoin miktarının 177.000 olduğu ve bu rakamın daha da artabileceği söylenmektedir (Aru Ç., 2013; Vigna ve Casey, 2020: 128). Bitcoin, ortaya çıktığı ilk günden itibaren büyük dolandırıcılık olaylarının da merkezinde yer almıştır. Bu dolandırıcılıklar bazen şahıslar yoluyla bazen kurumsal olarak bazen ise kripto para borsaları tarafından gerçekleştirilmiştir. Günümüze kadar gelen büyük bitcoin hırsızlıklarına bakıldığında 2012 yılında Linode'nin hacklenmesi, 2014 yılında Mt.Gox'un ve Flexcoin'in hacklenmesi, 2016 yılında Bitfinex'in hacklenmesi, 2017 yılında Nicehash'in hacklenmesi, 2018 yılında Coincash'in hacklenmesi (Nebil, 2018: 126-

129) gibi büyük değerlerde kripto paranın çalındığı olaylar gözükecektir. Blockchain teknolojisinin güvenilirliğinden söz edilirken nasıl çalınmıştı bunca kripto para? Olaylar tek tek incelendiğinde ya hacklenen firmaların içinden bilgi sızmalarının olduğu ya da kullanıcı hatalarının bulunduğu tespit edildi. Yaşanan olayların sonucunda büyük firmalar itibar kaybı yaşamamak adına mağduriyetleri gidermek için çalışmalar ve ödemeler yapmışlardır.

Kripto paralar, birçok zorlukları atlatarak ve bağımsız yapılarını koruyarak günümüze kadar ulaşmıştır. Kanada'nın Vancouver şehrinde ilk kripto para ATM'sinin kurulmasından bugüne dek geçen sürede kurulan kripto para ATM'leri 5000 rakamının üzerine görmüş durumda (Kara, 2020: 213). Dünya çapındaki Bitcoin ATM sayısı ilk çıktığı günden 7 yıl sonra 10.000 adeti aştı. Norveç merkezli finansal hizmetler şirketi AksjeBloggen'in verilerine göre yıllık bazda ortalama yüzde 167 oranında bir artış yaşanıyor ("Bitcoin ATM", 2020). İnsanlar artık parayı eliyle tutmak yerine elektronik ortamdan kolay ve hızlı bir şekilde kullanmayı tercih ediyorlar. Özellikle, son dönemde meydana gelen salgın hastalıklar nedeniyle paranın elle tutularak kullanımı büyük ölçüde azaldı. Bunun yanı sıra para transferlerinin kolaylığı ve aracı kurumların kestiği işlem ücretlerine oranla alınan işlem ücretinin çok düşük oranlarda olması kripto para kullanımının tercih edilmesine neden oldu.

Blockchain teknolojisinin geleceğin teknolojisi olarak nitelendirilmesi, bu alt yapıyı kullanan kripto paraların da dikkate alınmasına sebep olmaktadır. Fakat, ülkeler blockchaine birçok alanda kullanmak için çeşitli çalışmalar yaparken, kripto paralara ilişkin henüz büyük adımlar atılmamıştır. Bunun en büyük sebeplerinden birisi, dünya ticaretinde söz sahibi olan paraları üreten ülkelerin, bu paralar üzerinden elde ettikleri senyorej gelirlerini kaybetmek istemeyişleridir. Kripto paraların merkeziyetsiz yapılarının ve şeffaflık içeren politikalarının gelecekte önemli yer tutacağı birçok ekonomist tarafından dile getirilmektedir. Her ne kadar kripto paraların gelecekte yeri olduğu söylense de önünde aşılması gereken önemli engeller yer almaktadır.

4. KENDİ KRİPT PARALARINI ÜRETEN ÜLKELER

Kripto paralara ilişkin göze çarpan en büyük detaylardan birisi, kendi kripto paralarını üretmeye başlayan öncü ülkelerin ekonomik olarak dünyada söz sahibi olan ülkeler olmadıkları görülür. Kendi kripto parasını üreten ve kullanıma sokan ilk ülke Dubai'dir. Bu ülkeyi sırasıyla Venezuela, Estonya, İsviçre ve Rusya izledi ("Kendi Kripto Parasını Çıkaran", 2018). Amerika, Fransa, Almanya gibi dolar ve euro'nun sahibi ülkeler hem bahsettiğimiz senyorej gelirlerini kaybetmemek hem de kendi ülke paralarının prestij kaybını engellemek için çalışmalar yürütmektedirler. Bu konuda Donald Trump, başkanlığı döneminde twitter üzerinden yaptığı "*I am not a fan of Bitcoin and other Cryptocurrencies, which are not money, and whose value is highly volatile and based on thin air. Unregulated Crypto Assets can facilitate unlawful behavior, including drug trade and other illegal activity... -Donald J. Trump (@realDonaldTrump) July 12, 2019*" (Para olmayan, değeri oldukça değişken ve çatlak zemine dayanan bitcoin'in ve diğer kripto para birimlerinin

Ülkelerin Kendi Kripto Paralarını Üretme Girişimleri İle Bu Girişimlerin Kripto...

hayranı değilim. Kontrolsüz Kripto Varlıkları, uyuşturucu ticareti ve diğer yasa dışı faaliyetler de dahil olmak üzere yasadışı davranışları kolaylaştırabilir) “...and International. We have only one real currency in the USA, and it is stronger than ever, both dependable and reliable. It is by far the most dominant currency anywhere in the World, and it will always stay that way. It is called the United States Dollar! -Donald J. Trump (@realDonaldTrump) July 12, 2019” (Bizim ABD'de bir tek gerçek para birimimiz vardır ve o, hiç olmadığı kadar güçlüdür, hem güvenilir hem de emniyetlidir. O, Dünya'nın her yerinde açık ara en baskın para birimidir ve her zaman öyle olmaya devam edecektir. Bu para biriminin ismi de ABD Dolarıdır) (İçözü T., 2019)” açıklamalarıyla hem kendisinin hem de Amerika'nın kripto para karşısında doların arkasında duracaklarını vurgulamıştır.

4.1. Dubai

2017 yılında emCash adıyla devlet destekli ilk kripto parayı çıkaran ülke Dubai'dir. EmCash kripto parasının piyasaya girdiği ilk zamanlar, kripto paraların devlet gözetiminde olamayacağına dair tartışmalar uzun süre devam etmiştir. İngiltere merkezli Object Tech Grp Ltd. firmasıyla kurulan ortaklık sonucu üretilen emcash, kamu ve özel sektörde birçok alanda ödeme yapma imkanı sunmaktadır. Her ne kadar bağımsız bir kripto para birimi olduğu açıklansa da Emcredit ve Object Tech'in birlikte, “*Rekabetçi, hesap verebilir ve yasal olarak uyumlu bir emCash ekosistemi geliştirilecek*” (“Dubai Ekonomisi”, 2017) açıklaması nedeniyle emCash kripto parasının merkeziyetsizliği sorgulanmaktadır.

4.2. Venezuela

Venezuela 2018 yılında Petro isimli kripto parasını çıkarmıştır. Bu paranın asıl çıkış amacı Amerikan yaptırımlarını delmekti. Hükümet, bu kapsamda 2018 yılı Ekim ayından itibaren bütün parasal göstergelerin ülke para birimi Bolivar soberano (Bs.S) ile birlikte Petro'nun da gösterilmesinin zorunlu hale geleceğini ve Petro ile tasarruf hesabı açılacağını ilan etti (“Venezuela”, 2019).

20 Şubat 2018 itibarıyla da detaylar açıklandı. Belirtildiğine göre paranın fiyatı 1 petrol varilinin fiyatına eşit olacak (Nebil 2018: 101). Her bir petro'nun 1 varil Venezuela petrolüne eşit olacak şekilde sunulmasıyla Amerikan ambargosu sebebiyle satılamayan Venezuela petrolünün de satımının sağlanması hedeflenmiştir.

4.3. Rusya

Venezuela gibi Amerika'nın hamlelerine karşı çıkarılmak istenen cryptoRuble fikri ilk olarak 2017 yılında ortaya atılmıştır. CryptoRuble şu anda geliştirilmekte olan ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından yaptırılan bir dijital para birimidir. Muhtemelen CryptoRuble, hükümet tarafından çıkarılacağı ve madencilik yapılmayacağı için bitcoin veya ethereum gibi bir kripto para birimi olmayacaktır. .CryptoRuble'nin değeri, normal bir rublenin değeriyle aynıdır (Frankenfiel, 2019).

Cryptorable'nin bir diğer çıkarılma amacı, piyasaya hakim olan ethereum ve bitcoin'in egemenliğini kırmaktı ancak bu kripto paraların önüne geçemeyeceğini anlayan Rus hükümeti kripto paralara karşı tavrını yumuşatarak bitcoin ve ethereum gibi kripto paraların alım satımına izin vermiştir. Rusya, ülke sınırları içindeki kripto para kullanımına dair yeni kurallar getirmektedir. Bankalar bu kurallara ayak uydurmak için çalışmalarını hızlandırmıştır Vladimir Putin tarafından 31 Temmuz'da imzalanan yeni kripto yasası Ocak 2021'de yürürlüğe girecektir (Rapoza K., 2020).

4.4. İsviçre

Kripto paralar için en ideal ülkelerden birisi olan İsviçre de kendi dijital para birimini üretmeyi hedeflemektedir. İsviçre Merkez Bankası (SNB) ve Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bu yılın sonuna kadar bir merkez bankası dijital para birimi (CBDC) testi başlatmayı planlamaktadır ("İsviçre Merkez Bankası", 2020).

İsviçre'nin Zug kantonunda 2016 yılından beri kripto paralarla işlem yapılabilmektedir. Kripto paraların kullanımı ve üretimi açısından hiçbir sorunun yaşanmadığı İsviçre, kendi kripto parasını üreterek öncülükler arasında yer almak ve piyasaya yön vermek istemektedir.

4.5. Amerika

Amerika içerisinde kripto paralarla ilgili en önemli gelişmelerden birisi JP Morgan'ın açıklamalarıdır. Kripto paraların çıkışından sonra kripto paraları büyük bir balon olarak değerlendiren JP Morgan daha sonra bu fikrini değiştirerek kendi kripto parasını geliştirdiğini duyurmuştu. JP Morgan Chase mühendisleri, müşterileri arasındaki ödeme süreçlerini hızlandıracak ve hatta gerçek zamanlı hıza getirebilmek amacıyla JPM Coin'i geliştirdiklerini duyurdu (Budak, 2019).

Amerika Birleşik Devletleri, kripto paralar için kilit ülke konumundadır. Küresel para piyasasının ve ülkeler arası ticaretin en çok sözü geçen parası olan dolar karşısında herhangi bir kripto parayı desteklemenin veya üretmenin doların değerini düşüreceğinin farkındalar. Bu sebeple kripto paraya geçmenin yanında doların değerini kaybetmemesi için de çalışmalar yürütmektedir. Amerikan merkez bankası FED'in Başkanı Jerome Powell, öncelikle mevcut dolar sisteminden memnun olduklarını ve rakiplerin yaptığı gibi kendi para birimlerini yani Doları bir kripto para birimine dönüştürmeden önce iyi düşünmek gerektiğini vurgulamıştır. Başka bir ifadeyle, doları kripto paraya dönüştürme konusuna şimdilik soğuk baktıklarını ifade etmiştir (Öz, 2020).

5. KRİPTO PARALARA İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLEMELER

Bağımsız devletlerin kendi para birimlerine ilişkin hukuki dayanakları iç hukuklarıdır. Ülkelerin kendi paraları üzerindeki yetkileri iç hukukları, başka ülke paralarına karşı yapacakları tasarrufları ise uluslararası hukuk marifetiyle sağlar. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında para basma yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeydi. Bu yetki 11 Haziran 1930 tarihli ve 1715 sayılı kanun ile Merkez Bankasına verilmiştir. Ülkelerin para basımını ve para politikalarını yönetmeye

Ülkelerin Kendi Kripto Paralarını Üretme Girişimleri İle Bu Girişimlerin Kripto...

yetkili kurum merkez bankalarıdır. Ülke paralarının bu özelliği kripto paralardan tamamen ayrılmasına sebep olmaktadır. Kripto paralar herhangi bir merkez tarafından oluşturulup piyasaya sürülse de bu merkez daha sonraki süreçte kripto paralara ilişkin hiçbir duruma müdahil olmamaktadır. Örnek vermek gerekirse; Bitcoin, 2009 yılında 21 milyon adet üretilerek piyasaya sunulmuştur. Son bitcoin'in madenciler tarafından çıkarılma tarihi 2140 yılı olarak hesaplanmaktadır. Bu süreçte veya son bitcoin çıkarıldıktan sonraki süreçte bitcoin'i icat eden Satoshi veya başka herhangi birisi ihtiyaç duyulduğu veya piyasayı dengelemek için piyasaya bitcoin süremeyecektir. Bu, sürekli genişleyen ulusal para birimlerine karşın her zaman sabit bir arz demek. Hükümetlerse gerektiğinde para arzını artırmayı severler. Bu durum devalüasyona yol açar ve nihayetinde vatandaşların servetleri azalır (Köse B., 2017).

Halihazırda hiçbir hükümet, kanunlarında kripto paralara ilişkin bir çalışma yapmamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde Vergi Dairesi (IRS) kripto paraları sanal para ve varlık olarak sınıflandırmıştır. IRS yaptığı açıklamada kripto paraları, gerçek para cinsinden bir karşılığı olan veya gerçek paranın yerine geçebilen konvertabl paralar olarak tanımlamıştır ("IRS", 2020). Amerikan Ticaret Komisyonu (CFTC) ise bitcoin ve diğer kripto paraları emtia olarak aldığını açıklamıştır. Rusya'da kripto paralar döviz işlemi olarak görülmektedir ve bu sebepten vergiden muaf tutulmaktadırlar.

Avrupa Birliği devletleri arasında kripto paraları kanuni olarak tanıyan devletler Almanya, Estonya, İsveç ve Birleşik Krallık'tır. Almanya Maliye Bakanlığı Bitcoin'i kanuni olarak muteber bir para olarak kabul etmektense daha çok bir finansal vasıta ya da muhasebe birimi gibi kabul etmiş, özel muameleler için ve yalnızca bir iştirakin Federal Finansal Denetim Otoritesinden onay alması hâlinde bunlardan faydalanmasına izin vermiştir (Kowalski, 2015). Avrupa Adalet Divanı kripto paraları "para" olarak görmüş olup, bitcoin ve diğer kripto paraların vergiye tabi olmadığı konusunda karar vermiştir. Fransa'da kripto para birimlerinin net bir tanımı henüz yapılmamıştır ve yargıda bununla ilgili herhangi bir içtihat bulunmamaktadır. 2020'nin mart ayında bir alt mahkemenin Bitcoin'in birpara birimi olarak değerlendirmesine ilişkin kararının etkili bir emsal teşkil edilebileceği üzerinde durulmaktadır ("Avrupa 2020", 2020).

Singapur mahkemeleri, kripto para birimlerine emtia muamelesi yapma eğilimindedirler. Ohio'dan Kaliforniya'ya ve Güney Kore'ye kadar bazı mahkemeler, kripto para birimlerinin emtia olması için kararlar verdi. Çin'de, ilk madeni para teklifleri (ICO'lar), kripto para birimi borsaları ve Bitcoin madenciliği yasaklanmasına rağmen, bazı mahkemeler kripto para birimlerinin emtia olmasını sağladı.

2019'da Birleşik Krallık Yargı Görev Gücü, Kripto Varlıklar ve Akıllı Sözleşmelere ilişkin Hukuki Beyanını yayınladı. İngiltere mahkemeleri için bağlayıcı olmamakla birlikte, kripto varlıkların ve dolayısıyla kripto para biriminin "mülkiyetin tüm göstergelerine sahip olduğu" ve bu nedenle bu şekilde muamele görmesi gerektiği sonucuna varmıştır (Davidson S.K., Baratz M. J., Butcher J.R., Fox M.B., Gordienko I., Faber S., Green A., 2020).

İslam hukukuna bakıldığında ise dikkat çeken ayrılıklar yaşanmaktadır. Mısır'da kripto paraların kullanılmasının caiz olmadığına ilişkin fetva verilirken kendi kripto parasını üreten Dubai'de buna yönelik bir fetva bulunmamaktadır. Bazı İslam hukukçuları ise kripto paranın yapısının fiat paralara göre İslam'a daha uygun olduğunu belirtmektedir. Kripto varlıkları enflasyona veya merkez bankalarının faiz oranlarının etkisine tabi değildir. Ve bu en çok bankanın ilgisini inkar eden İslam hukuku ile tutarlıdır ("Kripto Para Birimleri", 2018).

Görüldüğü gibi hukuksal bağlamda kripto paralara ilişkin belirlenmiş, sabit kanun hükümleri bulunmamaktadır. Ülke hukuklarının kripto paraları emtia olarak kabul etme girişimleri mevcuttur ancak, ülkeler kendi kripto paralarını üreterek piyasaya sürdükten sonra ülke kripto paralarının fiat para olarak görülmesiyle beraber, kripto paraların da emtia statüsünden çıkarılmaları gerekecektir. Çünkü, hali hazırda fiat paralar kanunda emtia statüsünde geçmemektedir. Bu sebepten ötürü alınacak emsal kararların ilerleyen zamanlardaki geçerliliği tartışma konusu olacaktır. Öte yandan, kripto paraları emtia statüsünde gösterme ve buna dayalı mal varlığı dondurma durumu etkili bir hukuki çözüm getirmeyecektir. Kripto para sahibi kişi istemediği ve kişisel şifrelerini vermediği sürece kripto para varlığı ve yapılan işlemler asla öğrenilemeyecektir. Bu da mal varlığının tespitini imkansız kılarak hukuki çözümsüzlüğe sebep olacaktır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kripto paralar, gündeme girdiği ilk günden bu yana belirsizliklerin merkezinde yer almıştır. Ancak, tüm bu olumsuzluklara, belirsizliklere ve çözümsüzlüklere rağmen kullanıcı sayıları her geçen gün artmıştır. Kripto paralar bir kısım tarafından, para transferlerindeki işlem hızları, komisyon tutarlarının çok düşük düzeylerde oluşu ve 7/24 sıkıntısız para transferi gibi sebeplerle tercih edilmiş olsa da kripto paraları yatırım aracı olarak gördükleri için alanların sayısı da bir hayli fazladır. Bitcoin'in fiyatındaki artış, kripto paraların altın, gümüş vb. gibi emtia statüsünde değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Ancak kripto paralar, emtialardan daha çok fiat paraların özelliklerini taşımaktadır. Bunların en belirginini bölünebilir olmalarıdır. Bitcoin'in en küçük birimi "satoshi"dir ve 1 satoshi, 1 bitcoin'in 100 milyonda 1'ine eşittir. Kripto paralar, taşınabilir olmaları, dayanıklı olmaları, taklit edilememeleri gibi paranın bütün özelliklerine sahiptir.

Bitcoin'in fiyatı kasıtlı olarak arttırılarak paradan daha çok emtia olarak değer görmesi isteniyor olabilir veya gerçekten bitcoin'in yükselişi doğal bir yükseliştir. Bu şu anda cevabı kesin olarak verilebilecek bir soru değildir. Kesin olarak söylenebilecek bir şey varsa o da kripto paraların hayatımızda yer almaya devam edeceğidir. Bu sebeple kripto paralara yaklaşma tarzı ülkelerin gelecekteki pozisyonunu belirleyecektir. Ülkeler, yasal düzeneği oluşturmadan kendi kripto para birimlerini üretmenin peşine düşmüşlerdir ancak, piyasadaki kripto paraların işleyişini düzene sokmadan kendi kripto paralarını işleme koymaları, ülke fiat paralarının elektronik ortama aktarılmasından öteye gidemeyecektir. Merkeziyetsiz yapıları sebebiyle kripto paralar ülke kripto paralarından ayrılacaklardır.

Ülkelerin Kendi Kripto Paralarını Üretme Girişimleri İle Bu Girişimlerin Kripto...

Venezuela örneği, ülke kripto paraları için ders niteliğindedir. Venezuela kripto parası Petro'nun Venezuela ulusal parasıyla beraber kullanılmaya başlanması ve emeklilik ödemelerinin Petro ile yapılması, ulusal para biriminin yüksek enflasyona uğrayarak büyük bir değer kaybı yaşamasına sebep olmuştur. Ülke kripto paralarına ilişkin olarak, ülkelerin kendi kripto paralarını ne kadar üreteceklerine ve diğer ülke kripto paralarına karşı kur sisteminin nasıl işleyeceğine dair belirsiz birçok konu vardır. Ülke kripto paraları, şu anki düzende sembolik olmanın ötesine geçemeyecektir ve geçmemelidir. Bu sebeple Türkiye Cumhuriyeti'nin, kendi kripto parasını üretmeye çalışmak yerine, piyasanın hakimi olan kripto para üreticileriyle hukuki düzenlemeler üzerinde mutabakata varmaya çalışmasının hem Türk lirasının değerini arttıracığı hem de kripto para kullanıcılarını ülkemize çekeceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- ABD'den Kripto Para Savaşında Akıllı Adım, (2020, 12 Şubat), <https://tr.cointelegraph.com/news/usa-made-a-smart-move-in-crypto-finance-analyst-says>, Erişim Tarihi: 13.01.2021
- Aru Ç., (2013), FBI'in Silk Road Baskını Sonrasında El Konulan Bitcoin Değeri 32 Milyon \$'ı Buldu, (2013, 28 Ekim), <https://turk-internet.com/fbi-in-silk-road-baskini-sonrasinda-el-konulan-bitcoin-degeri-32-milyon-i-buldu/>, Erişim Tarihi: 15.01.2021
- Avrupa 2020'de Kripto Parayı Nasıl Düzenliyor?, (2020, 13 Temmuz), <https://www.icrypex.com/tr/blog/avrupa-2020-de-kripto-parayi-nasil-duzenliyor>, Erişim Tarihi: 17.01.2021
- Budak B., (2019), Abd'nin Banka Destekli İlk Kripto Parası Jp Morgan Tarafından Piyasaya Sürülüyor, (2019, 14 Şubat), <https://webrazzi.com/2019/02/14/abd-nin-banka-destekli-ilk-kripto-parasi-jp-morgan-tarafindan-piyasaya-suruluyor/>, Erişim Tarihi: 10.01.2021
- Chaparro F., (2017), Sec Head Jay Clayton Weighs In On Cryptocurrency Mania, (2017, 12 Aralık), https://www.businessinsider.com/sec-head-jay-clayton-statement-on-bitcoin-cryptocurrencies-2017-12?utm_campaign, Erişim Tarihi: 14.01.2021
- Çakmak M., (2019), Kripto Paraların Gelişim Süreci, Blok Zincir Teknolojisi ve Kripto Paraların Türkiye 'de Vergilendirilmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Davidson S.K., Baratz M. J., Butcher J.R., Fox M.B., Gordienko I., Faber S., Green A., (2020), Cryptocurrencies & Judgment Enforcement, (2020, 06 Ekim), <https://www.steptoe.com/en/news-publications/cryptocurrencies-and-judgment-enforcement.html>, Erişim Tarihi: 17.01.2021
- Dubai Ekonomisi Emcash'i Hızlandırmak İçin Ortaklık Başlattı, (2018), <https://empay.ae/media-articles/10-press-releases/40-dubai-economy-launches-partnership-to-expedite-emcash.html>, Erişim Tarihi: 08.01.2021

- Dünya Genelindeki Bitcoin ATM Sayısı 10.000’i Aştı, (2020, 18 Eylül), <https://bctr.org/dunya-genelindeki-bitcoin-atm-sayisi-10-000i-asti-18673/>, Erişim Tarihi: 16.01.2021
- Frankenfiel J., (2020), CryptoRuble, (2019, 25 Haziran), <https://www.investopedia.com/terms/c/cryptoruble.asp>, Erişim Tarihi: 09.01.2021
- Güven V. ve Şahinöz E., 2018, Blockzincir Kripto Paralar ve Bitcoin, 3.Basım, İstanbul, Kronik Yayınevi.
- IRS, (2020), <https://www.irs.gov/pub/irs-drop/n-14-21.pdf>, Erişim Tarihi: 17.01.2021
- İçözü T., (2019), ABD Başkanı Trump'tan Bitcoin ve Libra Gibi Kripto Paralar Hakkında Sert Açıklama, (2019, 12 Temmuz), <https://webrazzi.com/2019/07/12/abd-baskani-trump-tan-bitcoin-ve-libra-gibi-kripto-paralar-hakkinda-sert-aciklama/>, Erişim Tarihi: 17.01.2021
- İsviçre Merkez Bankası Dijital Parasını Test Etmeye Hazırlanıyor, (2020, 27 Ekim), <https://fintechistanbul.org/2020/10/27/isvicre-merkez-bankasi-dijital-parasini-test-etmeye-hazirlaniyor/>, Erişim Tarihi: 10.01.2021
- Kara F.B., 2020, A’dan Z’ye Kripto Para, 1.Basım, Ankara, Gece Kitaplığı Yayınevi.
- Kendi Kripto Parasını Çıkaran Ülkeler, (2018, 18 Haziran), <http://www.koinplatform.com/kendi-kripto-parasini-cikaran-ulkeler/>, Erişim Tarihi: 08.01.2021
- Kowalski P., (2015), Taxing bitcoin transactions under Polish tax law, Comparative Economic Research, Vol.18,Issue.3, s.(139–152).
- Köse B., (2017), Bitcoin’lerin Tamamı Üretildiğinde Ne Olacak?, (2017, 31 Aralık), <https://uzmancoin.com/bitcoin-uretim/>, Erişim Tarihi: 17.01.2021
- Kripto para birimleri: en İslami ödeme aracı mı, haram mı?, (2018), <https://mr-trader.com/tr/markets/bitcoin-cryptocurrency/crypto-interesting/kriptovalyuty-samyj-proislamskiy-platyozhnyj-instrument-ili-xaram>, Erişim Tarihi: 17.01.2021
- Kripto paralar Rusya’da yasal statü kazandı, (2020, 03 Ağustos), <https://fintechistanbul.org/2020/08/03/kripto-paralar-rusyada-yasal-statuz-kazandi/>, Erişim Tarihi: 12.01.2021
- Monaghan, A. (2017), Bitcoin is a fraud that will blow up, says JP Morgan boss. The Guardian.
- Nebil F.S., 2018, Bitcoin ve Kripto Paralar, 1.Basım, İstanbul, Pusula Yayınevi.
- Öz E., (2020), ABD’den Kripto Para Savaşında Akıllı Adım, (2020, 12 Şubat), <https://tr.cointelegraph.com/news/usa-made-a-smart-move-in-crypto-finance-analyst-says>, Erişim Tarihi: 10.01.2021
- Rapoza K., (2020), Putin Outlines New Russian Crypto Rules And Banks Prepare For New Exchanges, (2020, 06 Ağustos), <https://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2020/08/06/putin-outlines-new->

Ülkelerin Kendi Kripto Paralarını Üretme Girişimleri İle Bu Girişimlerin Kripto...

[russian-crypto-rules-and-banks-prepare-for-new-exchanges/?sh=8d6b4c366ed7](https://tim.org.tr/tr/ihracat-kuresel-ticaret-hamleleri-venezuela-kripto-para-petroyu-piyasa-kull), Erişim Tarihi: 09.01.2021

Venezuela, Kripto Para Petro'yu Piyasa Kullanımına Sunuyor, (2019, 12 Eylül), <https://tim.org.tr/tr/ihracat-kuresel-ticaret-hamleleri-venezuela-kripto-para-petroyu-piyasa-kull>, Erişim Tarihi: 09.01.2021

Vigna P. ve Casey M.P., 2020, Kripto Para Çağı, 3. Basım, Ankara, Buzdağı Yayınevi.

Yüksel, A. E. B. (2015), Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları'na Hukuki Bir Bakış (Looking At Electronic Money, Virtual Money, Bitcoin and Linden Dollars From A Legal Perspective), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 73(2), 173-220.